

Надежда Силашки
Економски факултет, Београд

У ЗЕМЉИ ЛИНГВИСТИЧКИХ ЧУДА

Биљана Мишић-Илић, *Од речи до дискурса – огледи из англистичке лингвистике*, Ниш,
Филозофски факултет у Нишу, 2008, 225

Мало је књига посвећених лингвистичким питањима тако обојених професионалном страшћу и разиграношћу, код којих из сваке реченице провејава љубав према проучавању језика, те један креативан, другачији, па би се чак могло рећи, и лудистички приступ замршеним лавиринтима значења у писаном и говореном дискурсу, као што је то случај са огледима из англистичке лингвистике под називом *Од речи до дискурса* ауторке Биљане Мишић-Илић, редовног професора на Департману за англистику Филозофског факултета у Нишу.

Применивши прилично широк теоријски приступ, од когнитивне лингвистике (теорија појмовне метафоре), функционалне граматике и прагматике до генеративне лингвистике и (критичке) анализе дискурса, ауторка се на пријемчљив, јасан, прегледан и надамне занимљив начин бави разноликим темама које пружају кратак пресек савремених тенденција у лингвистичким истраживањима у нас и у свету. Ниједног тренутка не губећи из вида примењену лингвистику као крајњи исход и практичну употребу језичких истраживања, Биљана Мишић-Илић се кроз три тематске целине бави значењем у, како каже у уводној речи, најширем смислу те речи – „од речи и формирања концепата, преко њихових комбинација, значења одређених синтаксичких конструкција у контексту и везе између синтаксе и прагматике, значаја савремених синтаксичких теорија и њихове примене, до општег значења већих језичких сегмената у ширем ситуационом и друштвеном контексту“. Након сваког од 11 лингвистичких огледа следи исцрпан списак релевантне литературе, док је на самом крају приложена библиографска

белешка са подацима о евентуалном ранијем јавном излагању или публиковању огледа садржаних у овој књизи.

Прва тематска целина садржи четири огледа, од којих се први бави контрастивним истраживањем концептуализације појмова који означавају емоције у енглеском и српском језику, те њиховом површинском језичком реализацијом, у покушају да се установе могуће сличности и разлике између ова два језика. При том се ауторка залаже за контрастивни приступ метафорама у настави енглеског језика, који ће студентима омогућити стицање увида у културолошке аспекте процеса метафоризације, а тиме и олакшати усвајање из таквог процеса произашлог вокабулара на енглеском језику. У другом огледу ауторка се бави надасве занимљивом темом – рестрикцијом регистара у језику струке. На примеру регистра машинске струке, илустрованог низом упечатљивих, контрастивно изложених примера из српског и енглеског језика, ауторка показује како тематско груписање израза из језика струке у тзв. семантичке скупове (у овом случају, изрази који у општем језику означавају делове тела, односно припаднике зоолошких врста) и њихова анализа методом семантичких компоненти, у многоме олакшавају усвајање метафорички и неметафорички употребљених речи и израза заједничких за језик струке и језик свакодневне комуникације. Применивши контрастивно-семантички приступ у анализи лексичких комбинација придев+именица (на примеру енглеског придева *high* и српског *жив*), Биљана Мишић-Илић и у трећем прилогу прве тематске целине указује на огроман значај контрастивног приступа усвајању знања о комбинаторном потенцијалу и колокационом опсегу појединих речи у енглеском језику. О енглеском прилогу *only* (као субјункту, конјункту, те као делу структуре координативне корелације *not only...but*) и његовим преводним еквивалентима у нас, те њиховим синтаксичким и семантичким својствима реч је у наредном огледу, где ауторка долази до нових сазнања у погледу значења, а у вези са специфичном синтаксичком функцијом овог прилога, контрастирајући га с његовим преводним еквивалентима.

Прва два прилога друге тематске целине књиге посвећена су питањима одступања од уобичајеног реда речи у енглеској реченици. Са теоријског становишта функционалне граматике и граматике текста први прилог се бави функцијама иницијалних индиректних објеката у енглеском језику у циљу *шојикализације* – померања неке конституенте на иницијални положај у реченици ради њеног функционисања као предмета или теме. На корпусу од преко 900 страница текста неколицине савремених енглеских романа ау-

торка истражује не само реченичну синтаксу већ и шири контекст појавности реченице, не би ли илустровала главну функцију топикализације реализоване путем померања индиректног објекта на почетак реченице – као језичког инструмента путем којег писац реализује своје стилске намере и ефекте. У другом прилогу реч је о иницијалним адвербијалима за место и време у енглеским исказним реченицама, те различитим дискурским функцијама оваквог унутарреченичног распореда. У наредна два прилога ауторка се бави питањима генеративне синтаксе (теорија управљања и везивања), дајући изврстан преглед развоја ове, како каже, „апстрактне, сувопарне и застрашујуће“ (стр. 148), али и „продорне, комплексне и интригантне“ (стр. 131) дисциплине генеративне лингвистике и начинима примене у настави граматике, ове, и за многе лингвисте, херметичне и за примењену лингвистику наизглед мало корисне језичке дисциплине. У том смислу, последњи оглед ове тематске целине представља у нас, па и шире, редак и успешан покушај прилагођавања апстрактних категорија генеративне синтаксе за потребе изучавања конкретних граматичких и синтаксичких конструкција и процеса.

Коначно, завршна тематски уобличена целина књиге симболичког наслова *Од речи до дискурса* посвећена је проучавању речи и реченица у дискурсу. Са шире схваћеног теоријског становишта анализе дискурса, а уже његовог генеративистичког приступа, не приклањајући се при томе у потпуности ниједној постојећој лингвистичкој парадигми, ауторка у првом прилогу, на примеру егзистенцијалних реченица са уводним *there*, које по правилу подразумевају и употребу неодређеног члана у енглеском језику, те њихових превода на српски језик, показује како утицај контекста јављања таквих реченица (односно, њихове дискурсне функције) пресудно утиче на избор синтаксичких форми. Схватајући дискурс као друштвену праксу, а језик као друштвено конститутиван исто онолико колико и друштвено условљен, у нешто прилагођеној и ублаженој традицији Ферклафове критичке анализе дискурса лишеној идеолошке димензије, ауторка се у претпоследњем прилогу књиге бави сликом Канаде у часопису *Canada World View* изграђене путем језика (граматике и лексике), у жељи да кроз истраживање језика истражи и ставове званичника Канаде о својој земљи и начинима њеног представљања држављанима других земаља. Књига се окончава прилогом о вези између језика и културе, језика и друштва, те језика и мишљења, исцрпним приказом најзначајнијих и најдоминантнијих приступа изучавању дискурса – антрополош-

ке лингвистике, социолингвистике, етнолингвистике, те прагматике, (критичке) анализе дискурса и контрастивне реторике. На самом крају, ауторка истиче значај Сапир-Ворфове хипотезе о језичкој релативности примењене не само на лексичке већ и граматичке структуре језика, које нам говоре о начину концептуализације одређених аспеката стварности говорника неког језика, да би излагање завршила новијом теоријом когнитивне семантике, те нипошто арбитрарним везама између категоризације, когниције и културолошких веровања.

Захваљујући прегледности материјала, једноставном, јасном, приступачном и маштовитом начину писања пријемљивом и за шири круг читалаца, а не само уски круг језичких зналаца, ваљано, зналачки и педагошки транспарентно одабраним и аутентичним примерима који у сваком тренутку служе као изврсна илустрација реченог, те надасве занимљивом, немистификованом и инспиративном начину саопштавања резултата истраживања, књига *Од речи до дискурса* Биљане Мишић-Илић биће од користи свим радозналим читаоцима који су се тек запутили у узбудљиве и заводљиве лавиринте лингвистике, пре свега студентима англистике, постдипломцима и докторандима. Како је сваки оглед из англистичке лингвистике у овој књизи конципиран као својеврсна прича која тежи да свој садржај читаоцу учини што примамљивијим и заводљивијим, а лингвистику као науку приближи као узбудљиву истраживачку област, сигурни смо да ће се они који о језичким проблемима буду из ње сазнавали осећати као путници кроз какву земљу чуда – овај пут оних лингвистичких. Као изврстан и искусан професор и педагог, Биљана Мишић-Илић учиниће њихово путовање кроз језички свет корисним и упечатљивим искуством. Онима, пак, који поседују разноврсно теоријско предзнање о науци о језику ова ће књига представљати занимљиво и корисно штиво, најпре због разноврсности тематике и релевантних, теоријски чврсто утемељених и у настави примењивих резултата истраживања.

Прихваћено за штампу децембра 2009.